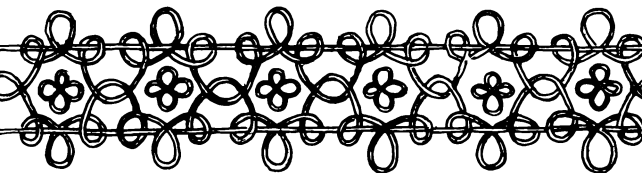

**ІСТОРИЧНИЙ ОДЯГ
УКРАЇНКИ**

О П И С

**HISTORICAL COSTUMES
OF THE
UKRAINIAN WOMAN**

DESCRIPTION

© Всі права застережені.
64-ий Відділ Союзу Українок Америки в Нью Йорку

© All rights reserved.
Copyright UNWLA Branch 64, New York, N.Y.

Published by Branch 64 of the UNWLA
New York, N.Y.
1970

3,000 copies

Printed in the United States of America

1. САРМАТСЬКИЙ

(IV-III сторіччя до I.X.)

Найдавніший одяг з IV чи III сторіччя до народження Христа. Вражає виразний південносхідній вплив, але обличчя у жінок відкриті. Одяг складається з довгої білої сорочки з тонкої вовни, злученої парчевою стяжкою і обшитої блакитним намистом та золотими бляшками. Голова вкрита хустиною, яка спадає на плечі, обшита по краях. Між прикрасами є чільце та намисто з єгипетської пасти. На м'яке взуття нашиті коралики і золоті бляшки.

2. СТАРОРУСЬКИЙ

(Червоно-білий одяг, VI сторіччя)

Походить із VI сторіччя, зроблений з набійки або мальованки — матеріялу, притаманного тим часам. Це звичайний, буденний одяг слов'янок в Україні-Русі. Вражає простота крою, невибагливість і його зручність. Крій звичайної сорочки, злученої мережкою із вставленим клином з боків, для вигідного руху; дуже зручний для праці, переходів, мандрівок та ловів. Підперезаний шкіряним поясом, з дочепленим мішечком для підручних речей: кремення, ножикив чи гребінців. Одяг прикрашений золотими та бронзовими бляшками, мушлями і шкляним намистом. На голові коси із вплетеними кільцями, спіральні заушниці; на руках наручники-браслети; на ногах онучі та постоли.

3. ОДЯГ КНЯГИНИ ОЛЬГИ (X сторіччя)

Чудовий старокняжий одяг, що віддзеркалює могутність і добробут Київської Держави X сторіччя. Складається з трьох головних частин. *Туніка* — з дуже довгим і цікавої форми рукавом. Підтягнений і зав'язаний вище ліктя, він творить буф і переходить у вузький рукав, з окремими парчевими наруківниками. Поверх туніки — *дальматика*, з широкими, всадженими округлою голівкою, рукавами. Вона вузька, вирізана боками, обшита широкою каймою-бортою, що, між ін. виявляє вплив Візантії. Оплечіє — широкий пояс із тієї борти, за яку затикається вишивану берегами хустину. Як відзнаку княжого роду, Ольга має на шиї гривню — рід коміра, плетеного із золотого дроту. Верхня частина — це *мантія* з дорогої парчі, застібнена фібулою — округлою пряжкою на правому рамені. На голові мафорій - серпанок, повитий округ шиї, кінці якого спущені на плечі. На це вдягнений наголовник - шапочка із червоного оксамиту, оздоблена перлами. Стемпа - корона платівчаста, емалева, з коштовним камінням, прикрашена перлами. На ногах білі тогочасні панчохи і оздоблені сап'янці.

4. ОДЯГ КИЇВСЬКОЇ БОЯРИНИ (XII сторіччя)

Він майже не різниться з Ольгівсько-княжим одягом. *Туніка* і *дальматика* злучені в один стрій, з тим самим вузьким рукавом. Тканина, переткана золотом, творить взір. Внизу широкий пас матеріялу, покритого золотою сіткою, він заступає кайму. Поверх *мантія* з м'якого оксамиту, обведена вузькою золотою каймою, на раменах медальйони. *Фібула* заціплена по середині грудей, тому і *накидка* коротша спереду. Голову покриває наголовник, на якому серпанок, обкручений навколо шиї, одним кінцем спадає на праве рамено. Поверх *рантуха*, *серпанка* — *чільце*, *діадема*. На ногах м'які *гостроносі капчики*.

5. БОЯРИНЯ З ЧАСІВ ЯРОСЛАВА ОСЬМОМИСЛА (XII сторіччя)

Одяг складається з трьох головних частин. *Туніка* з білого шовку, розшита долиною і на рукавах золотими й червоними шовковими нитками. Поверх туніки *дальматика* з дорогого шовку, розшита долиною, кругом рукавів і шиї — золотою бортою і напівшляхетними камінчиками. Поверх дальматики *мантія* з оксамиту, розшита золотом і перлами. Голову покриває наголовник, поверх наголовника серпанок, який спадає двома кінцями на плечі. Поверх серпанка діядема. На ногах червоні сап'янці.

6. ОДЯГ МОЛОДОЇ ДВОРЯНКИ (XII сторіччя)

Молоді дівчата в княжих часах красою і повагою строю мало відрізнялися від двірських дам, дворянок. Тут та ж сама сорочка-туніка з нарукавниками. Дальматика довга, що надає поважного вигляду. Круглий виріз довкола шиї обшитий широкою бортою, на зразок коміра. Передом спадає оракій, прикрашений напівшляхетними камінчиками. На рукавах медальйони. Голова вкрита довгою, білою хустиною. На ногах легке і зграбне взуття.

7. ОДЯГ ГАЛИЦЬКО-ВОЛИНСЬКОЇ КНЯЖНИ (дружини Романа Мстиславича, XII сторіччя)

Не відрізняється від такого ж київського, де тоді був центр матеріальної і духової культури України (про широкі торговельні та інші зв'язки тогочасної України-Руси свідчать, між ін. поховання жінок із київськими прикрасами аж на Помор'ї). Особливістю цього одягу є золотий торбинковий ковток (викопаний у княжому Галичі). Складається з притаманних тій добі частин. Сорочка-туніка багато оздоблена. Виткані золотом нарукавники зашпигані трьома золотими гудзиками. Поверх дальматика з важкого шовку — коротка, з широкими рукавами, вплив пізнішої Візантії. Підпоясана оплечієм, прикрашеним намистинами. На шиї гривня, ознака княжого роду. Голову прикрашає чільце з парчевої стрічки. На ногах тогочасні пончохи і червоні сап'янці.

8. ОДЯГ ЖІНКИ КОЗАЦЬКОГО СТАРШИНИ (XVII сторіччя)

На цій ноші виразно помітний вплив Заходу. Спідниця замість плахти, блюзка замість сорочки. Блюзка біла, гаптована білими нитками, з широким рукавом. Спідниця з важкого шовку. Корсетка коротка, тісно облягає стан, шнурована. Шию оздоблює бурштинове намисто з дукачем. На голові очіпок, поверх якого майстерно пов'язана намітка. Взуття — черевики або чобітки.

9. ОДЯГ ГЕТЬМАНШІ (XVI-XVII сторіччя)

Складається з двох частин: сукні і байбарака. Шовкова сукня скроєна в стилі принцески, долиною і на рукавах обшита золотою бортою і вибита перлами. Байбарак з важкої квітчастої тканини, ковнір з дорогого хутра — горностаїв. На голові кораблик з того самого хутра. Верх кораблика з матеріялу того, що й байбарак. Позаду до кораблика припнята шовкова кокарда з двома довгими кінцями. Шию прикрашує бурштинове намисто з дукачем на золотім ланцюжку. У вухах золоті ковтки. На ногах — черевики.

10. ОДЯГ ШЛЯХТЯНКИ З ГАЛИЧИНИ (XVIII сторіччя)

Одяг шляхтянки складається з двох частин: спідниці і блюзки. Спідниця пошита з брокади, обшита долиною оксамитною стяжкою. Блюзка пошита з того ж матеріялу, що й спідниця, тісно прилягає у поясі. На шиї намисто з правдивих коралів з дукачем. У вухах золоті сережки. На голові вив'язка з хустки. На ногах — черевики.

11. ОДЯГ МОЛОДОЇ КИЇВСЬКОЇ ШЛЯХТЯНКИ (XVIII сторіччя)

Його вбирала дівчина в звичайні, буденні дні, прикрашуючи голову широкою оздобленою стрічкою. Сорочка подібна на селянську, але пошита з шовку. Рукави прикрашені вирізками. Корсетка обшита шовком тієї ж барви, тісно зацібнена в поясі, розхилена в горішній частині. На шиї намисто з двох разків коралів. Спідниця складена з шовкової тафти. Запаска-попередниця сіра. На ногах короткі білі панчохи, прикрашені вишивкою, черевики на закаблуках. Збираючись до церкви чи на гостину, молода шляхтянка накидала ще байбарак із шовкової мори — манжети, вилоги і попередниця з квітчастої парчі. На голові чільце із золотої парчі, оздоблене намистинами. Позаду спадали на плечі різнокольорові стрічки. Сережки-ковтки золоті, з коралем, з підвисниками барокового стилю; намисто коралеве, а різьблений підвисник на масивнім ланцюжку.

12. ОДЯГ КИЇВСЬКОЇ МПЦАНКИ (XVIII сторіччя)

Зелена сукня ціла, не відтинана долиною, спереду обшита бортою. Накриття голови — кораблик — пошитий з чорного хутра; позаду до кораблика причеплена кокарда з двома довгими кінцями. Намисто з червоних коралів, з дукачем посередині. Взуття — високі шнуровані черевики.

*Автори праць, на підставі яких
виконано одяги:*

Я. Пастернак, М. Грушевський, Н. Гіляровська,
С. Стрекалов, Н. Кондаков, Н. Гургула.

Одяги відтворили:

Христина Воєвідка
Неоніля Тершаковець

виконали:

членки 64-го Відділу СУА
в Нью Йорку

П О Я С Н Е Н Н Я :

Б а р м а

— парадний пояс, ланцюг.

Г р и в н я

— комір, плетений із золотого дроту.

Д а л ь м а т и к а

— кафтан, широкі рукави, часами стяті на скоси.

К а й м а

— борта, обшивка.

М а н т і я - к о р з н о

— риза - накидка, зчіплена фібулою.

М а ф о р і й

— серпанок, рантух, накриття голови. Обіймає цілу голову, завинений кругом шиї, спадає на плечі, або одним кінцем на праве рамя.
Деколи закінчений бортою.

М е д а л ь о н

— округле нашиття на рамені.

Н а г о л о в н и к

— шапочка.

Н а р у к а в н и к и

— маншети з парчі, зашнені на гудзики або шнуровані.

О п л е ч і є

— широкий пояс.

О р а к і й

— епітрахиль.

П а р ч а

— брокат.

С т е м п а

— корона, обруч з одним посередині або багатьма каміннями — платівчаста.

Т у н і к а

— сорочка з вузьким, дуже довгим рукавом.
Рукав, зв'язаний поверх ліктя, творить буф.

Ф і б у л а

— клямра, глиця.

Ч і л ь ц е

— стяжка, обруч на голові.

1. COSTUME OF A SARMATIAN WOMAN

(Third century B.C.)

This costume dates back to around the second century, B.C., and although the face is not covered, the dress bears noticeable south-eastern influences. The garment consists of a long girded chemise; the seams are joined with a brocade ribbon and the sleeves and the hem are covered with beads and gold disks. The head covering is a long scarf, with decorated edges, falling loosely over the shoulders. Other ornamentation includes a head band of silk ribbon, a necklace of blue Egyptian jasper, and soft leather shoes ornamented with beads and gold disks.

2. ANCIENT RED-AND-WHITE COSTUME

(Ruś-Ukraine, sixth century A.D.)

The sixth century costume was made of linen with the pattern imprinted by means of a woodcut. This was the everyday garb for the women of Ukraine and is striking in its simplicity of design, its relative lack of ornamentation and its apparent adaptability to freedom of movement. Its design is consonant with the necessities of everyday life in the sixth century, i. e., the simple, loose chemise joined with embroidery, the inserted wedges at the sides, the leather belt with attached pouches for everyday necessities such as flint, knives or combs, the moccasins and leggings—all quite convenient for working, hiking, and hunting. The dress was enhanced with gold and bronze trinkets, shells and glass beads. Although there was no headdress, the hair was braided with gold rings and large earrings.

3. THE ATTIRE OF PRINCESS OLHA

(Tenth century A.D.)

This costume which is referred to as "Olha's" reflects the prosperity and power of the Kievan Princely State of the tenth century. The attire consists of three main parts: a tunic, a dalmatic,

and a mantle. The tunic, a loose plain gown, distinguished itself by its long sleeves, pulled up and tied above the elbows forming a puff which then descended into a narrower sleeve, with broad brocaded over-sleeves at the wrists. The tunic as a basic under-cloth was covered by the dalmatic. The dalmatic, showing strong Byzantine influence, was narrow, cut open at the sides, edged with a wide decorative border, and had inserted bell sleeves. A broad sash matching the border, or the dalmatic, was worn at the waist with an embroidered handkerchief tucked into it. A wide woven gold collar, worn about the neck and shoulders, was a sign of princely status. The mantle was a capelike outer garment worn over the dalmatic. It was made of rich brocade and buckled with a fibula, a round clasp, on the right shoulder. The head was covered with a wimple, a veil wound around the head and neck and falling over the shoulders and back. On top of the wimple a red velvet cap was worn, decorated with pearls, as well as a plated enamel crown set with precious stones and pearls. White hose and decorated slippers covered the feet and legs.

4. COSTUME OF A KIEVAN NOBLEWOMAN

(Twelfth century A.D.)

The garb of the *Boyar* (noble) woman differed from that of Princess Olha in that it consisted of only two garments, the tunic and dalmatic having been joined into one beautiful piece. This one garment had narrow sleeves and was made of rich fabric with gold thread patterned into the cloth. Its hem was covered with a gold mesh (not a border which was apparent in the foregoing costumes). A mantle of soft velvet was the outer garment. It had a narrow bold border, buckled at the neck in the center, and, therefore, shorter in the front. A wimple was worn around the neck and head with an end falling over the right shoulder. On top of the wimple a cap and a diadem were worn. Soft pointed slippers completed the attire. A cross in the hand is a symbol of the deeply-rooted Christian faith.

5. COSTUME OF A GALICIAN NOBLEWOMAN

(Twelfth century A.D.)

The costume consisted of three parts: a tunic, a dalmatic, and a mantle. The tunic was made of white silk. It was covered with the silk dalmatic, richly decorated with gold embroideries. The mantle, made of soft velvet, was worn over the dalmatic. The head was covered with a wimple. A diadem was worn on top of the wimple. Soft slippers complemented the costume.

6. COSTUME OF A YOUNG GIRL OF NOBLE FAMILY

(Twelfth century A.D.)

The attire of the young girls of the Princely period differed little from that of their elders. There was the same tunic with over-sleeves at the wrists. The dalmatic was long, adding distinction to the young wearer. The dress was cut high around the neck and basted with a broad border in the form of a collar. Adorning the front was a sash, decorated with semiprecious stones, while the sleeves were enhanced with medallions. A long white scarf and soft slippers completed the attire.

7. COSTUME OF A GALICIAN-VOLHYNIAN PRINCESS

(Wife of Prince Roman Mstyslavych, twelfth century A.D.)

Basically, this costume did not differ from those worn in Kiev, then the center of material and spiritual culture. It is interesting to note that Kievan ornaments have been found in the graves of women as far away as Pomerania. This attire consisted of a richly decorated tunic-chemise with gold embroidered over-sleeves. The short silk dalmatic, with its wide sleeves, shows the influence of later Byzantium. A distinctive feature of this costume was the hollow, gold and enamel earring which was very fashionable at the time. A large gold mesh collar, the sign of princely status, was worn around the neck. The head was adorned with a snood of brocade ribbon, embroidered with gold thread and beads. The white hose and red leather shoes are characteristic of this period.

8. COSTUME OF THE WIFE OF A HIGH-RANKING KOZAK OFFICER (Seventeenth century)

The attire of an officer's wife showed a marked Western influence: a heavy silk skirt replaced the winding cloth and a blouse replaced the chemise. The white blouse, with wide, billowy sleeves, was intricately embroidered with white thread. The laced corset was short and tightly fitted the bust. An amber necklace with pendants hung about the neck. A veil, arranged to suit individual tastes and preferences, covered a cap. Short boots or half-shoes constituted the footwear.

9. COSTUME OF A HETMAN'S WIFE (Seventeenth century)

The costumes of the Hetman-Kozak period reached the height of their splendor in the seventeenth century. Many local fabrics were used, but the more expensive ones were imported from France, Italy, Turkey, and Persia. The Hetman wife's costume consisted of two basic garments: the princess-type silk dress, decorated in front and at the hem with a gold cord, and the coat made of heavy, flower-patterned fabric. The collar was of ermine fur. The ermine fur cap had a large silk bow in the back. An amber necklace and a gold pendant adorned the neck. The half-shoes made up the rest of the attire.

10. COSTUME OF A GALICIAN NOBLEWOMAN (Eighteenth century)

The noblewoman's costume consisted of a two-piece brocade dress. A silk kerchief in the form of a turban covered the head. A coral necklace and a gold pendant were worn about the neck. High-laced shoes were popular at the time.

11. COSTUME OF A YOUNG KIEVAN NOBLEWOMAN (Eighteenth century)

The noblewoman's everyday attire consisted of a chemise, similar in style to that of the village woman except that the noblewoman's was made of silk. It had sleeves adorned with intricate

embroidery. The corset, bordered with silk of the same color, was clasped tightly at the waist and left open at the top. At the neck, a necklace of two kinds of beads was worn, and a wide ornamented band was wound around the hair. A skirt, made of taffeta, was covered by an apron. High-heeled shoes were quite popular. Dressing for special occasions, for church or for a visit, the noblewoman would don a silk coat; the cuffs, epauletts, and the front were made of flower-patterned brocade. She would adorn her hair with a headband of multi-colored ribbons that flowed down her neck. She wore earrings and a chain necklace of gold and coral, both with pendants in the Baroque style.

12. COSTUME OF A KIEVAN TOWNSWOMAN (Eighteenth century)

The townswoman's princess-style dress was made of light wool and was decorated down the front and at the hem with a patterned design of gold cord. The cap was made of black Persian fur and had a large silk bow in the back. A coral and gold coin necklace and high laced shoes completed the commonly worn accessories.

*Authors of source material
used in designing the costumes:*

Y. Pasternak, M. Hrushevsky, N. Hilarovska,
S. Strekalov, N. Kondakov, N. Gurgula.

Costumes designed by:

Christine Voyevodka
Neonila Tershakovets

and executed by:

members of the New York Branch 64
of the Ukrainian National Women's League
of America, Inc.

